پنجشنبه ۱۲ مهر ۱۴۰۳ ■ ۲۹ ربیع‌الاول ۱۴۴۶ ■ سال سی‌ودوم ■ شماره ۹۲۱۹۵

همشهری ایرانشهر

دعوت به مراسم قالیشویان

آیین سنتی قالیشویان به رسم هرساله در دومین جمعه ماه مهر (۱۳مهر) در فین کاشان برگزار می‌شود

گزارش
محمود مولایی
روزنامه‌نگار

آیین سنتی قالیشویان فین کاشان طبق سنت هزارساله امسال هم در دومین جمعه از ماه مهر برگزار می‌شود. این روز در میان مردم کاشان به «جمعه جار» یا فراخوانی مردم به مراسم قالیشویان معروف است. آیین سنتی و مذهبی قالیشویان هر سال در روستای خاوه در مشهد اردهال کاشان برگزار می‌شود و هزاران نفر خود را از شهرهای مختلف به این مراسم می‌رسانند. قالیشویان تنها مراسم سنتی - مذهبی محسوب می‌شود که طبق تاریخ شمسی برگزار می‌شود؛ نمایشی نمادین از تشییع و به خاکسپاری حضرت سلطان علی‌بن امام محمدباقر(ع) که البته ریشه اصلی آن را در آیین‌های کهن ایرانی می‌دانند که پس از اسلام شکل دیگری به‌خود گرفته است. آیین سنتی و مذهبی قالیشویان که در فهرست میراث ناملموس کشور ثبت شده، دسامبر ۲۰۱۲ در فهرست میراث فرهنگی و معنوی یونسکو نیز به ثبت رسیده است.

آغاز آیین

امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) که حالا برگزاری آیین قالیشویان را به شهادت ایشان نسبت می‌دهند یکی از ۴امامزاده معلوم‌النسب و دارای تاریخ مستند در ایران است که مطابق روایت‌های تاریخی در سال ۱۱۳ هجری قمری بنا به درخواست هوادارانش از اهالی چهل‌حصاران و فین کاشان به این منطقه هجرت کرد و در همین منطقه هم به خاک سپرده شد. در سال ۱۱۶ هجری قمری امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) در منطقه اردهال همراه با ۱۰۰نفر از یاران خود پس از جنگی نابرابر همچون جد مظلومش، حضرت ابا عبدالله الحسین(ع) به شهادت می‌رسد. بدن مطهر این امامزاده واجب‌التعظیم و یارانش را از قتلگاه به مکان فعلی حرم مطهر در اردهال منتقل و در محلی که وصیت فرموده بود، دفن می‌کنند.

رئیس اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان کاشان در این‌باره به همشهری می‌گوید: «قالیشویان از آیین‌های خاص کاشان است که در دومین جمعه مهر و نزدیک به ۱۷مهر برگزار می‌شود. زمان برگزاری این مراسم به هیچ‌وجه تغییر نمی‌کند. در متون قدیمی و از قول مردم‌شناسان، آیین قالیشویان به جشن مهرگان مربوط می‌شده است.»

علیرضا عبدالله‌زاده عنوان می‌کند: «مردم کاشان مراسم قالیشویان را یک آیین سنتی و مذهبی عنوان می‌کنند و آن را منتسب به حضرت سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) می‌دانند که به دعوت خود مردم فین کاشان برای راهنمایی و آنها به اینجا آمده است. ایشان به کاشان سفر می‌کند، ولی دقیقا مشخص نیست که در چه قرنی این سفر انجام شده است. حاکم کاشان با امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) درگیر می‌شود و حضرت را به شهادت می‌رسانند.» رئیس اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان کاشان یادآور می‌شود: «حضرت به‌دلیل خوش آب و هوابودن اردهال مدتی را در منطقه می‌ماند و وقتی حاکم شهر ارتباط دوستانه و صمیمی حضرت را با مردم مشاهده می‌کند، حسادت کرده و با ایشان درگیر می‌شود. وقتی امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) به شهادت می‌رسد، مردم کاشان ایشان را در یک قالی دستبافت می‌پیچند و بعد از غسل دادن، حضرت را در اینجا دفن می‌کنند.»

به همین دلیل، مردم کاشان با حضور در ضریح مطهر امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع)، این مکان را با گلاب ناب قمصر کاشان شست‌وشو می‌دهند و سپس آیین قالیشویان آغاز می‌شود.

تقویم برگزاری آیین

به‌گفته رئیس اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان کاشان، قالی نماد فرشی است که به هنگام شهادت، پیکر امامزاده سلطان علی‌بن محمدباقر(ع) را در آن پیچیده بودند. علیرضا عبدالله‌زاده درباره اینکه چرا روز جمعه دوم مهرماه به‌عنوان روز برگزاری آیین قالیشویان اعلام شده است، می‌گوید: «هفته اول مهر به‌عنوان هفته جار معروف است که مردم فین به بازار کاشان می‌روند و جار می‌زنند که جمعه هفته دوم مهر مراسم قالیشویی برگزار می‌شود. جمعه دوم مهرماه مراسم برگزار می‌شود و جمعه هفته سوم مهر به هفته نشلجی‌ها شهرت دارد که از روستای نشلج برگرفته شده است. در هفته سوم مهرماه اهالی نشلج فقط به عزاداری می‌پردازند. این زمان درواقع مراسم روز هفتم شهادت آن حضرت محسوب می‌شود.»

مردم کاشان مراسم قالیشویی را یك آیین سنتی و مذهبی عنوان می‌کنند و آن را منتسب به حضرت سلطان علی‌بن محمد باقر(ع) می‌دانند که به دعوت خود مردم فین کاشان برای راهنمایی آنها به اینجا آمده است

وقتی امامزاده سلطان علی‌بن محمد باقر(ع) به شهادت می‌رسند، مردم کاشان ایشان را در یك قالی دستباف می‌پیچند و بعد از غسل دادن، حضرت را در اینجا دفن می‌کنند

شکل برگزاری قالیشویان

ابتدا اهالی فین که هر یک چوبی در دست دارند در صحن اصلی و مرکزی امامزاده به‌نام صحن صفا اجتماع می‌کنند و عده‌ای هم در صحن شاهزاده حسین با آداب خاصی به چوب به دستان صحن صفا می‌پیوندند. پس از روضه‌خوانی، سینه‌زنی و سخنرانی متولیان امامزاده، نمایندگان روستای خاوه اردهال یک قالی لوله شده از صحن مطهر امامزاده را که نماد قالی آن حضرت است، به اهالی فین تحویل می‌دهند. رئیس اداره میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان کاشان در این‌باره می‌گوید: «مراسم قالیشویان به این ترتیب است که مردم فین هنگام صبح با چوبدستی به سمت بقعه شاهزاده حسین که در فاصله ۸۰۰متری بقعه سلطان علی قرار گرفته است، می‌روند. اهالی اردهال در این هنگام درهای بقعه سلطان علی را می‌بندند و یکی از قالی‌های حرم را غبارروبی و در چشمه با چوبدستی به قالی آب‌پاشی می‌کنند. پس از آن قالی را روی دوش می‌گذارند و به سمت بقعه می‌روند تا آن را تحویل دهند تا مراسم آغاز شود و به عزاداری بپردازند.»

به‌گفته عبدالله‌زاده، افرادی که قالی را تحویل می‌گیرند، آن را از ایوان صفا به داخل صحن صفا می‌آورند و حسین حسین(ع) گویان و با تکان دادن چوب‌دستی‌های خود که نمایش نبردی نمادین با قاتلان است، قالی را در یک مسیر مشخص به‌سوی نهر آب شاهزاده حسین می‌برند و آن را شست‌وشو می‌دهند.

ثبت در فهرست جهانی یونسکو

مراسم قالیشویان دسامبر ۲۰۱۲ در فهرست میراث فرهنگی و معنوی یونسکو به ثبت رسیده است. علاوه بر آن، آیین سنتی قالیشویان در فهرست آثار میراث ناملموس نیز به ثبت رسیده است. رئیس اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان کاشان با بیان اینکه آیین قالیشویان توسط اهالی فین برگزار می‌شود، می‌گوید: «مراسم قالیشویان تماما توسط مردم فین انجام می‌شود و مردمی که از شهرهای مختلف به این منطقه می‌آیند، نظاره‌گر هستند؛ به همین دلیل، مردم فین آیین قالیشویان را به فرزندان خود هم یاد می‌دهند؛ اینکه چگونه چوب‌ها را تراشیده، به‌دست بگیرند و به استقبال مراسم قالیشویان بروند.»

روز قالیشویان

۱ تجمع مردم فین
صبح روز قالیشویان، مردم در صحن‌های مختلف بنای امامزاده سلطان علی بن محمدباقر(ع) و در اطراف آن تجمع می‌کنند. پخش نذورات از ساعت‌های ابتدایی مراسم آغاز می‌شود.

۲ درخواست قالی
در صحن صفا، خطیب شروع به سخنرانی می‌کند و پس از اتمام سخنرانی، یکی از ریش‌سفیدان یا روحانیون اهل فین کاشان پیشقدم می‌شود تا کمک‌های جمع‌آوری شده مردم را به متولی امامزاده بدهد و قالی را بخواهد.

۳ بیرون‌آوردن قالی
خادمان که از اهالی روستای خاوه هستند به درون بنای امامزاده سلطان علی(ع) می‌روند و یکی از قالی‌های موجود در آن را به گلاب آغشته می‌کنند و به‌صورت لوله شده با پوششی از پارچه سبز بیرون می‌آورند.

۴ حمل قالی تا پای چشمه
اهالی فین پس از تحویل گرفتن قالی و تجمع در صحن صفا با طی مسیری مشخص به‌سوی چشمه‌ای در ۸۰۰متری شرق امامزاده به راه می‌افتند تا طی مراسمی نمادین آن را شست‌وشو دهند.

۵ جلوداران دسته
جلوی دسته فینی‌ها، مردی سوار بر اسب دیده می‌شود که از اهالی چهل‌حصاران کاشان است و یک جانماز ترمه روی شانه راستش قرار دارد. مردم، این جانماز را به‌عنوان نمادی از جانماز حضرت امامزاده سلطان‌علی(ع) و این مرد را از نوادگان جانمازدار آن حضرت می‌دانند.

۶ تطهیر قالی
پس از رسیدن به چشمه، قالی را در حاشیه آن روی زمین می‌گذارند. در این زمان، مراسم لعن‌خوانی آغاز می‌شود و اشعار و عباراتی با مضمون لعن و نفرین بر دشمنان خوانده می‌شود.

۷ بازگشت به امامزاده و تحویل قالی
مردم پس از مراسم تطهیر، قالی را بر دوش می‌گیرند و به قصد بازگشت به صحن امامزاده از مسیر دیگری در پای کوه اردهال که به در شرقی آستانه امامزاده منتهی می‌شود به راه می‌افتند و قالی را تحویل صحن می‌دهند.

پیش از روز قالیشویان

۱ بافتن قالی
هنرمندان منطقه، قالی مخصوص مراسم را بدون نقشه و از سر اخلاص و ارادت به حضرت سلطان علی(ع) می‌بافند تا به جای قالی سال قبل مورد استفاده قرار گیرد.

۲ جمعه جار
جمعه پیش از روز مراسم یک فرد خوش‌صدا که با عنوان جارچی شناخته می‌شود، شروع به خواندن اشعاری در مدح اهل‌بیت(ع) و لعن و نفرین بر دشمنان آنها می‌کند.

۳ کاروان پیاده
صبح روز پنجشنبه پیش از روز مراسم قالیشویان، از مسجد جامع فین عده‌ای با پای پیاده راه می‌افتند تا برای انجام مراسم خود را به مرقد امامزاده برسانند.

۴ ختم قرآن
شب قبل از اجرای مراسم قاریان قرآن و مشتاقان آن حضرت در صحن و درون بنای امامزاده گردهم می‌آیند و با نوای آهنگین، ختم قرآن را برگزار می‌کنند.

اخبار روز

هشدار نارنجی در ۳ استان

گزارش سازمان هواشناسی کشور نشان می‌دهد امروز پنجشنبه (۱۲مهر) در ۳ استان ساحلی گیلان، مازندران و گلستان، تشدید سامانه بارشی با صدور هشدار هواشناسی نارنجی همراه است. کارشناس سازمان هواشناسی کشور با اعلام این خبر به همشهری گفت: «هشدار نارنجی تا فردا جمعه (۱۳مهر) نیز در گیلان، مازندران، گلستان و نوار شرقی اردبیل اعتبار دارد و وقوع رگبار شدید باران، رعد و برق، احتمال تگرگ، وزش باد شدید موقتی و در ارتفاعات احتمال بارش برف پیش‌بینی می‌شود.» فریبا گودرزی افزود: «بارش باران تا آخر هفته روی نوار شمالی کشور ادامه دارد و دمای هوا کاهش پیدا می‌کند.»

توزیع کتاب‌های زیست‌محیطی

اقدام ارزشمند نذر فرهنگی یک شرکت با توزیع کتاب بین دانش‌آموزان مدارس منتخب تهران و البرز با موضوعات زیست‌محیطی با هدف انجام مسئولیت‌های اجتماعی همزمان با بازگشایی مدارس انجام شده است. دانش‌آموزان در پایه یازدهم در کتابی با عنوان «انسان و محیط‌زیست» در ۷درس با مفاهیمی چون «آب، سرچشمه زندگی»، «خاک، بستر زندگی»، «هوا، نفس زندگی»، «انرژی، حرکت، زندگی»، «زباله، فاجعه محیط‌زیست»، «تنوع زیستی، تابلوی زیبای آفرینش» و «محیط‌زیست، بستر گردشگری مسئولانه» آشنا می‌شوند.

آغاز برداشت میگو

مدیرکل شیلات هرمزگان از آغاز فصل صید میگو در آب‌های استان خبر داد. مسعود بارانی اظهار کرد: با پایان طرح دریابست که با هدف حفظ و بازسازی ذخایر آبزیان به‌مدت ۸ روز (دوم تا نهم مهرماه) اجرا شد، فصل صید میگو از ۱۰مهر در آب‌های محدوده استان هرمزگان آغاز شد. به گفته او، صیدگاه میگو به صورت یکپارچه از شهرستان سیریک تا منطقه طولا در شهرستان قشم است. به گزارش همشهری، همزمان در چوئبده خوزستان هم برداشت میگو از سه‌شنبه آغاز شد. شهر چوئبده در جنوب شهرستان آبادان بیش از ۹۰درصد میگوی پرورشی خوزستان را تولید می‌کند.

گزارش تصویری

پیاده‌روی روی خط مرزی

بعضی از مسیرهای پیاده‌روی در مرز بین استان‌ها قرار دارند و طبیعت منحصربه‌فرد و جذابیت آنها باعث شده گردشگرانی که به قدم‌زدن در مسیرهای طولانی علاقه‌مندند، برای یک‌بار هم که شده به این مسیرها پا بگذارند و خاطره‌ای فراموش‌نشدنی برای خودشان خلق کنند. با ما در این مسیرهای دیدنی همراه باشید.

مرز زنجان و گیلان
واقع‌شدن در طبیعت نوار شمالی سبب شده این مسیر به یکی از جاذبه‌های گردشگری طبیعی تبدیل شود. افرادی که اهل پیاده‌روی هستند معمولا پاییز را برای پیاده‌روی انتخاب می‌کنند تا در مسیر مه‌گرفته پیاده‌روی کنند. برای قدم‌گذاشتن در این مسیر باید از جمال‌آباد در طارم زنجان به‌سمت گشت‌رودخان در استان گیلان قدم بزنید.

سوباتان، مرز گیلان و اردبیل
مرز بین گیلان و اردبیل خودش به تنهایی یک جاذبه گردشگری است. منطقه ییلاقی سوباتان هم که در این مرز واقع شده، یکی از مسیرهای پیاده‌روی بکر است. سوباتان در تالش استان گیلان است و پیاده‌روی در یکی از زیباترین مسیرهای پیاده‌روی ایران از آنجا آغاز می‌شود.

اوپرت، مرز سمنان و مازندران
در مرز سمنان و مازندران دیواری از کوه است که مسیر حرکت ابرها را سد می‌کند و به آن دیوار اوپرت می‌گویند؛ منطقه‌ای ییلاقی با خانه‌های روستایی، دشت‌های زیبا و چشمه‌های جوشان با آب گوارا که یکی از بهترین مسیرهای پیاده‌روی در مرز ۲استان است.

چابکسر، مرز گیلان و مازندران
چابکسر حد فاصل ۲استان ساحلی در کوتاه‌ترین فاصله بین جنگل کوهستانی و دریا جای گرفته‌است؛ یکی از زیباترین شهرهای شمالی که فرصت پیاده‌روی در طبیعت را مهیا کرده‌است.

بندر تبن، بوشهر و هرمزگان
به این بندر پنجره خلیج‌فارس هم می‌گویند؛ جایی بر بلندای سواحل تبن در نزدیکی کوشکنار، مرز بین هرمزگان و بوشهر که یکی از شگفت‌انگیزترین و زیباترین سواحل ایران هم هست.

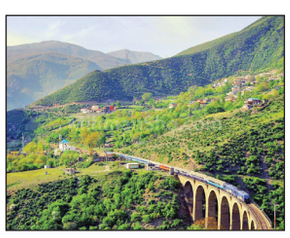

روستای گدوک، مرز تهران و مازندران
مه غلیظ زمستانی و هوای خنک تابستانی، آش دوغ لذیذ، جاده پرپیچ‌وخم و خطوط راه‌آهن از گدوک یک روستای دیدنی ساخته‌است؛ محلی که فرصت پیاده‌روی را هم به گردشگران می‌دهد.